

részében pedig annyira gyöngé, illetve annyira függ a hasonló német vállalkozástól, hogy különösebb kiemelésük s e tények elhallgatása épen nem indokolt. Az ítélőképesség sajnálatos hiányáról tanuskodik az is, hogy a magyar könyvkiadás «nagyjelentőségű» faktorai sorában egy rangba kerül a Magyar Tudományos Akadémia, a Szent-István-Társulat vagy a Természettudományi Társulat és az — Izraelita Magyar Irodalmi Társaság (57. l.) Az is csak *cum grano salis* értendő, hogy a régi és új olcsó gyűjteményes vállalatoknál a fordítást «besorgen sachverständige, anerkannte Schriftsteller». (61 l.) Az is szertelenül túlzott állítás, hogy az *Én ujságom* által «wurde eigentlich die Kinder-und Jugendliteratur Ungarns' begründet». Az is helyreigazításra szorul, hogy az *Egyetemes Regénytár* ára kötetenkint 1 K, minthogy évek óta 1 K 20 fillérre emelte a SINGER és WOLFNER-cég az egyes kötetek árát. Csodáljuk, hogy WIESNER, aki a céghez tartozik, e sajnálatos tényről megfeledezett. Azt sem értjük, hogy a gyűjteményes vállalatok sorából, amelyek közt a rég megszűnt *Athenaeum Olvasótár* (helyesen Olvasótára, az efféle nyelvtanilag helytelen címek csupán a *Nyugat* térfoglalása óta divatoznak) is szerepel, miért maradtak ki a ma is kapható *Családi Könyvtár* vagy *Legjobb könyvek* című vállalatok? A STAMPFEL-féle *Tudományos zsebkönyvtár*, egyetlen olcsó «tudományos» vállalatunk, is megérdemelte volna a megemlítést.

E kifogások azonban nem vonnak le sokat a mű érdeméből, mely mint a kongresszus látogatói számára készült tájékoztató, elég jól felel meg feladatának.

GVALUS ISTVÁN.

Hellebrant Árpád. *A magyar történeti irodalom 1912-ben. Melléklet a «Századok» 1913. évi folyamához.* Budapest, 1913. Athenaeum r.-t. 8-r. 57 l.

Azt hiszem a történettudomány minden magyar művelője nagy örömmel vette a Magyar Történelmi Társulat választmányának múlt év december havi ülésén hozott határozatát, mellyel LUKINICH Imre indítványára egy történeti évi bibliográfia kiadását határozta el, mely a *Századok* eddigi nem sokat érő *Új könyvek* rovatát van hivatva helyettesíteni. Az is megnyugvással tölthetett el mindenkit, hogy a Társulat vezetősége a munkára egyik leggyakorlottabb, a legelrejtettebb cikkek felkutatásában is bámulatosan jártas és gondos szakférfiút, HELLEBRANT Árpádot nyerte meg. E választás eleve biztosítja, hogy az új vállalkozásnál a bibliográfiai összeállítások legfőbb, habár a dolog természetéből

kifolyólag teljesen soha meg nem valósítható követelménye: a teljesség, a lehetőség legszélső határáig meg fog közelíttetni. Már az előttünk fekvő első kísérlet is 926 számot ölel föl s bizvást reméljük, hogy a jövőben, amikor szerzőnek hosszabb idő áll rendelkezésére, a cikkek száma tetemesen meg fog öregbedni. De egyúttal azt is szeretnők, ha a mostani, valljuk meg, igen kezdetleges szakrendszer helyett — amely többek közt csupán világ- és magyar történet közt tesz különbséget, az egyes külföldi nemzetekre vonatkozó adatokat pedig a világtörténetbe olvasztja, továbbá életrajzi szakot egyáltalán nem ismer — egy a történet-tudomány mai állásának megfelelő részletesebb s tudományos igényeket is kielégítő rendszerrel váltsa föl, amelyet leghelyesebb volna, ha egy *ex asse* történészekből álló bizottság készítene el, mely egyúttal az adalékok helyes beosztására is ügyelne. Az új rendszernél mindenestre a történelem egyes ágaiból kellene kiindulni s ezen belül alosztályok gyanánt elkülöníteni az egyetemességre s az egyes államokra vonatkozó dolgozatokat. Az egyes államokon belül azután ismét különbséget kellene tenni az egész országra, az országrészekre, közigazgatási kerületekre, és egyes helyekre és személyekre vonatkozó irodalom közt, esetleg a chronologiai szempont (ókor, középkor stb.) figyelembevételével; a mai forma ezt csak a magyarországi megyékre és városokra nézve teszi meg, de azért a II. 10. szak korántsem tartalmazza az összes helyi-érdekű történeti cikkek repertoriumát. Így a VERESS Endre cikkét: *Adatok Brassó város számadáskönyveiből*, vagy VÖRÖS Istvánét: *A mező-túri céhek élete*, hogy csak kettőt említsek a sok közül, hiába keresnök e X. szakaszban a megfelelő helynevek alatt. Afelől is vitatkozni lehetne hogy mit keres STÖHR Géza cikke: *Adatok a kereszteshadak részére engedélyezett búcsuk történetéhez*, a *Művelődéstörténet* szakjába, amikor van külön *Egyháztörténet* szak is. Hogy az olyan címek, mint JOACHIM Erich, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn*, vagy SZEKULICS Géza, *Beatrix királyné emléke a délszláv népköltészetben* nem valók a köz-történet szakjába, szintén kétségen felül áll. De legyen elég a kifogásokból, melyekkel csak azt óhajtjuk bizonyítani, hogy új szakbeosztásra s a szakbeosztás keresztülvitelének gondos ellenőrzésére van szükség úgy tudományos, mint gyakorlati szempontból. Ezenkívül igen elkélne a bibliográfiához egy betürendes név- és tárgymutató is, mert enélkül a leggondosabban kidolgozott szakrendszerű könyvészet használata is nehézkes. Végül még egy óhajtás: azt hiszem, sokan lesznek, akik az adalékokat a maguk kézi apparátusa számára szétvagdalgják s

rendszők szerint elrendezik. Az ilyenekre való tekintettel jó volna, ha az olyan hivatkozás, mint u. o., elkerültetnék s a folyóirat cím minden esetben kitétetnék. Reméljük, hogy ez óhajokat a Történelmi Társulat elnöksége megfontolás tárgyává teszi s a jövőben HELLEBRANT könyvszete nemcsak számra erősen meggazdagodva, hanem használhatóbb beosztásban is fog megjelenni. Az egyes oklevél-publikációk évről évről felsorolása, mint a szorosabb értelemben vett történelmi irodalomnak igen használható kiegészítése, teljes elismerést érdemel. Σ.

Guillaume Appolinaire, Fernand Fleuret et Louis Perceau: *L'enfer de la Bibliothèque nationale. Icono-bio-bibliographie descriptive, critique et raisonnée, complète à ce jour de tous les ouvrages composant cette célèbre collection avec un index alphabétique des titres et noms d'auteurs*. Deuxième édition. Paris, 1913. Mercure de France. (Ny. Saint-Amand, Bussière.) N. 8-r. 415 l. Ára 750 Fr.

A párisi Nemzeti Könyvtár Poklát, melynek misztikus híre messze földön elterjedt, leplezi le ez a vaskos kötet, melyben a három szerző sok szeretettel s részletező aprólékossággal ismerteti a világ egyik legelső könyvgyűjteményének remotáit. Mint a legtöbb leleplezés, ez is bizonyos csalódással jár s akik a szkatologikus irodalmat behatóbban ismerik, nagyon is néptelennek találják ezt a poklot, melynek Wertheim-zárral lelakatolt ajtai mögött nem is egész ezer kötet (pontosan 930 szám) sorakozik egymás mellé. S még ez a kis szám is erősen redukálódik, ha tekintetbe vesszük, hogy nem egy munka 2—3 s még ennél is több azonos példányban van képviselve s olyik-olyik különösen népszerű munkából a kiadások egész raja foglalja el a polcokat. Így pl. a VOLTAIRE-nek tulajdonított *Lettre philosophique de M. V.* négyféle kiadása 11 példányban, MIRABEAU *Erotika biblion*-ja kétféle lenyomata 5 példányban, ARETINO dialogusainak olasz, francia, angol és német kiadásai 23 példányban, a MUSSET-nek tulajdonított *Gamiani* 9 kiadása 12 példányban, SADE marquis híres *Justine*-je 7 példányban van képviselve, sőt a *Dialogues de Luisa Sigea*, melyet BARBIER Nicolas CHORIER grenoblei ügyvédnek tulajdonít, egymaga 35 számot foglal el különböző kiadásaival és e kiadások többes példányaival. Emellett a «Pokol» több száma üres: jelölül annak, hogy ebből a pokolból mégis csak van szabadulás. Ez a szerencse érte pl. a következő műveket: POGGIO *Facetiae* (9—11. számok), Marc de MONTIFAUD (Mme de QUIVOGNE) *Madame*